

Η ΤΕΧΝΗ ΜΑΣ

“Όσο άνοιχτοί είν’ οί ούρανοί τόσο τεράστια μέσα
στον ούρανό ά τλόνονται την άτεραντώσση
του ήλιού τά βασιλέμματα.....

(ΠΑΛΑΜΑ «Φλογέρα του Βασιλιτ»)

Τώρα που οί έμπνευσιμένοι αίσταντικοί άπλώ-
νουνε ποιητικά τίς φτεροϋγες του, έργο τους θά ναι
νά βοηθήσουν τó καλλιτεχνικό κίνημα.

‘Ο τόπος μας ως τώρα έφαγε τεχνίτες σαν τόν
Προσαλέντη, τó Χαλεπά, τó Λεμπέση, τó Λύτρα
και ποίος ξέρει πόσους άλλους άγνωστους που μπο-
ρούσανε νά συντελέσουνε στο ζετύλιγμα τής τέχνης
μας αν ζούσανε σε περικυκλωσιά ευγενικώτερη.

Πιστεύουμε πως αν έμνησκε κι ο Γκίζης μας,
ΐστερα απ’ τó πρώτο του, ταξείδι στην ‘Ελλάδα, δέ θ’
άφηνε τó τιμημένο έργο του που φανερώθηκε στην
ΐστερη περίοδο τής ζωής του.

‘Ο τόπος μας στην κατάσταση που βρίσκεται σή-
μερα, δέν μπορεί άκόμη νά συντρέξει τόν τεχνίτη,
που θάθελε νά μεγαλουργήσει. ‘Η αίτία είναι πως
δέν ύπάρχει μεστωμένος καλλιτεχνικός κύκλος. Τó
χειρότερο είναι πως δέν μπορεί γι’ αυτό ούτε καν
νά μορφωθούν οί μελλούμενοι τεχνίτες μας.

Πώς θά μπορούσαμε νά μετΰμε στον καλό δρό-
μο, ίδου τó ζήτημα που θά μελετήσουμε.

‘Ο ακαδημαϊσμός όπως είπαμε βασιλέβει στα
σκολειά, όπως παντοΰ, και στην ‘Ελλάδα άκόμη πε-
ρισσότερο, γιατί δέν έχουμε έλεύθερα σπουδαστήρια
‘Εκεί μπορούνε όσοι έχουν ποιη μέσα τους νά μορ-
φωθούνε και νά βροΰν τó δρόμο τους ακολου-
θώντας σύμφωνα με την ιδιοσυστασία τους τó διά-
σκαλο που θέλουνε — τά έλεύθερα αυτά σπουδαστή-
ρια, που θά ναι πάντι ή αντίθεση του ακαδημαϊκού
σκολειού, θά φέρουν την αντίδραση και από τότες
θάρχιση ο άγώνας ο καλλιτεχνικός.

Σπουδαστήρια αρχιτεκτονικής, ζωγραφικής, γλυ-
πτικής, διακοσμητικής τέχνης, αισθητικές ήμιλιες,
βλέποντας, ακούγοντας, συζητώντας, διαβάζοντας και
δουλέβοντας ακατάπανστα, μέσα στη θέρμη πολί-
τροπής καλλιτεχνικής παραγωγής, θά μορφωθΰ και
θά ξανοίξη ο τεχνίτης μας.

Θεμελιώνοντας πολλές φορές, απ’ τάντίθετα, τίς
αρετές του και βλέποντας πάλε τίς υπερβολές και τά
ηγεγία του, θά χρειαστή μιá άνώτερη ελικρινεια που
θά δείχνη τó καλό δρόμο και τά στραβοπατήματα. Γιατί
ή κριτική είναι τó καμτσάκι που ανεβάξει τόν Πή-
γασο στους όνειρευτούς κόσμους. Κι αυτό πάλε που
ταφταρώνει τίς μετριότητες. Κριτική φωτισμένη απ’
την ίδιη δημιουργική φλόγα και τó βαθυστόχαστο
βούτηγμα στα διάφορα βάθη που κρύβουνε τά νερά

τής τέχνης Καλλιτεχνική κριτική δέν έχουμε άκόμη,
και ή δόξα του Γκίζη πέρασε μιá φορά περιγελα-
σμένη απ’ την ‘Αθήνα.

Μέσα στη νεογέννητη αισθητική μας, άκτινο-
βόλημα τής φιλολογικής μας δομής, χωρίς άλλο θά
βρίσκονται οί μελλούμενοι κριτικοί μας — τó πως θ’
αναπτύξουνε τά χαρίσματά τους, για νά φτιάσουνε
στον προσορισμό τους, αυτό θά εξετάσουμε — και είναι
καιρός νά μιλήσουν πιά οί τεχνίτες μας. Και όπως
μās ξανοίχτηκαν τής γλώσσας τά περβόλια σαν πρω-
τοδιαβάσαμε άμούστακα παιδιά τίς πρώτες δημοτι-
κές σελίδες, έτσι θά φανερωθΰ κ’ ή άνοιχτόςση τής
τέχνης μπρός στα κερθένε έργα. ‘Η άπόλυτη ειλι-
κρυνεια που θά δείχνη ότι μπορεί ο τεχνίτης με τó
σκαρΰ του, θά μās έμπνέη, γιατί όλα τά κεράβια έ-
χουνε τó δικό τους και τά ταξείδια τους τάρχογιά-
λια π’ άρμενίζουνε. Στα πρώτα φανερώματα άς γε-
μίσει ο αϊθέρας από ένθουσιασμό που θά ξανοίξη
νά όράματα στους άνιδεους. Και οί περιμενόμενοι
παλμοί θά δονήσουν τίς κρυμμένες χορδές τής ζων-
τανής ρωμαϊκής λύρας. ‘Ο τεχνίτης στον τόπο μας
δέ δουλέβει για την τέχνη, την μακαλέβεται, κ’ έ-
τσι καταστρέφει και τόν ίδιο εναντί του και την τέ-
χνη γενικώτερα. Γιατί όσο ταπεινό κι αν θά ναι τó
έργο του, έχει τή θέση του στη συνολική έκφραση
τής έποχής του, γιατί ή άδόλη άτομικότητα είναι
παραγοντας που μπορεί νά έμπνέηη πιο ΐστερα
συνθετικώτερα τους λίγους. Και τó έπάγγελμα χά-
λασε την τέχνη όλότελα στην ‘Ελλάδα, και σλάβωσε
και ταπεινώσε τους λιγοστούς, που κάτι μπορούσανε
νά φανερώσουνε αν δουλέβιν για τó καλλιτεχνικό
τους έργο. ‘Ετσι τυφλώθηκε και τó κοινό, βλέπον-
τας μόνο έπαγγελματικά χίτια και ψεύτικες ζουγρα-
φιές που φιγουράρουνε για νά πουληθούνε και νά-
ρέσουνε στους πολλούς.

‘Ετσι οί καλλιτεχνικές εκθεσες δέ μās δίνουν
καμμιά έξαρση, γιατί μονάχα όταν βλέπουμε όμορ-
φα έργα γινόμαστε καλύτεροι και θέλουμε νά δι-
μουργήσουμε. ‘Όσο περισσότεροι και καλύτεροι τε-
χνίτες ό’νε τόπο, τόσο προκόβει ή τέχνη βγάζοντας
κάπου κάπου τους τρανούς και ξεχωριστούς.

Μιá καλλιτεχνική συντροφιά από τεχνίτες που
δουλέβουνε αληθινά για την τέχνη, με την οδηγΰ-
τρα φωτιά, ένα αληθινό σολόνι που θά προσκλη-
θούνε και ξένοι καλλιτέχνες δυνατοί, θάδωχνε σιγά σι-
γά τó ξεμούδιασμα μας.

‘Ο έρχομός κανενός ξένου μεγάλου τεχνίτη από
καιρό σε καιρό διδάσκοντας και κάμνοντας εκθεση
του έργου του, θά μās έφερνε καινούργια ζωή και
θά μόρφωνε τελειωτικά τó γούστο μας πλατύνοντας
τους όρίζοντάς μας, και τότες — σαν πληθαίνουν οί

καλλιτέχνες μας, σάν στηθῆ τὸ νεώτερο μουσεῖο τῆς Ῥωμαϊκῆς τέχνης, τότε ἡ τέχνη πήρε τὸ δρόμο της.

Ὡς τότες πρέπει νὰ δουλέψουμε μὲ ἔργα, γιὰ τὴν Ἰδέα, νὰ δημιουργηθῆ τέχνη στὴν Ἑλλάδα, ὄχι γιὰ νὰ γενοῦμε ἀρχηγοί, χωρὶς ἐπίδειξη, χαλάστρα τῶν εὐγενικῶν σκοπῶν—ὄχι μὲ λόγια· ὅσοι αἰστάνονται μέσα τους τὴ φωτιά, ἄς δουλέψουνε συναιδελφικὰ τὸ ἔργο τους· θὰ τρανέψῃ τὸν ἀγῶνα· οἱ ποιητὲς καὶ οἱ αἰσταντικοὶ ἄς μελετήσουνε καὶ ἄς γράψουνε γιὰ τὴν τέχνη.

Δὲν ἔχουμε βιβλία γιὰ τὴν τέχνη· ἄς μὴ ξεχνοῦμε πὼς ἡ φιλολογία μας πρέπει νὰ ἐμπνευστῆ κι ἀπ' τὴ μεριά πού παραπονιέμαι καρτεροῦνε οἱ ἄλλες ἀδερφές της. Χωρὶς τέτοια τροφή δὲ γεννήθηκε ποτὲς τέχνη διανοητικὴ· καρτεροῦμε νὰ μάθουμε, ν' ἀκοῦμε καὶ νὰ βλέπουμε μὲ τὰ στολίδια τοῦ νοῦ, μέσ' στῶν ρυθμῶν τὴ στράτα προσμένουμε, τριγύρω στὸ μεγάλο μας ποιητὴ!

Πρωτομαστόροι, μελωδοί, ζωγράφοι ἔλατε, ὦ πλάστες, Ζωγράφε ἀπὸ τὸ μελωδὸ, κ' ἐσὺ ἀπὸ τὸ ζωγράφο βοηθήσου, μελωδέ, κ' ἐμπρός! Δόστε τὰ χέρια, πάρτε συντροφικὰ τὸ φῶσμα καὶ ψάλτε καὶ ἱστορίστε.
(ΠΑΛΑΜΑ Ἀπ' τὴ «Φλογέρα τοῦ Βασιλιά», λόγος 10ος)

ΑΠΡΟΣΩΠΟΣ

ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΟΥΛΕΣ

ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΔΟΥ : «ΑΚΤΙΝΕΣ Ν.»

Σ' ἓνα σακκουλάκι ἔχουμε ρίξει ὅλα τὰ εἶδη τῶν σκημικῶν ἔργων κι ἀνακατεύουμε γιὰ νὰ τραβήξουμε—σὰ στὸν Κλύθωνα, ἓνα.

Ὁ συγγραφέας τῆς «Πολυγαμίας» μὲ τὸ νέο του ἔργο μᾶς δίνει ὅλα τὰ στοιχεῖα τοῦ θεάτρου μαζεμένα σάν ἓνα εἶδος «ποπορι» ὀπερέττας. Ὅ,τι ζητήσετε, ὅ,τι πιθυμήσετε, ὅ,τι σᾶς ἀρέσει, τὸ βρίσκετε στὶς «Ἀκτίνες Ν.». Χοντροκομμένη φάρσα, ἡ δεύτερη σκηνὴ τῆς πρώτης πράξης, μεταξύ Κωστή καὶ Κωστάκη ἐξαδέρφου, ποὶ ζητᾷ ἀπὸ τὸν πρῶτο νὰ τοῦ δανείσει τὴ γκαρσονιέρα γιὰ νὰ φέρει τὴ Δ, δα Κωστοῦλα καὶ δὲν τὸν ἀφίνει νὰ φάει. Κομειδύλλιο, οἱ ἐρωτικὲς ἱερομολόγησες, τὰ πρόχειρα στεφανώματα στὶς σκηνές· Κωστῆ μὲ Κωσταντινιά καὶ Κωστῆ μὲ Κωστοῦλα. Δράμα τῆς παλαιϊκῆς σχολῆς, μὲ τοὺς μονότονους μονόλογους τοῦ Κωστή. Ὀνειρόγραμμα, τὸ φινάλε τῆς πρώτης πράξης, πού ὁ Κωστής νείρεται, καὶ ἡ αὐλαία πέφτει, ἀργά, σιγαλινά, ἥρεμα. Πλαστοτραγωδία, ἐπιθεώρηση, ἔργο ἀκατάλληλο διὰ δεσποινίδας καί... ἄντρες· Τραγωδία καὶ ἡ συνολικὴ πνοὴ τοῦ ἔργου μιά ἐναίσμητη ἱατρικὴ διατριβή. Οἱ «Ἀκτίνες Ν.» ἡ ὑπερξενοπολικὴ ψυχιατρικὴ μελέτη : Πὼς ἓνας ἄνθρωπος, ἐνῶ στὸ κάθε τι τοῦ ἐξωτερικοῦ του, ἡ ἀσχημιὰ τοῦ προσώπου, ἡ προστυχιὰ τρόπων κτλ. χάνεται ὁ ἀρνητικὸς ἠλεκτρισμὸς, ἡ ἀποκρουστικότητα, κατορθώνει μὲ τὸ θετικὸ ἠλεκτρισμὸ πού ἔχει ἐσώψυχά του καὶ τὸν ὅποιο ἐκπέμπει διὰ τῶν «Α-

κτίνων Ν.» νὰ γίνεται ἀρεστός καὶ κατακτητὴς τῶν γυναικῶν. Νά, ἡ θέσε τοῦ ἔργου, πού στριφογυρίζουν οἱ διάφοροι Κωστήδες. Ἡ βασιλεία τῶν Γιάννηδων λήγει μὲ τὸ νέο ἔργο τοῦ κ. Ξενοπούλου, μὰ οἱ : Κωστής, Κωστάκης, Κωσταντινιά καὶ Κωστοῦλα, δὲν μποροῦν νὰ σκαρῶσουν ἔστω καὶ μισοῦ κοκκόρου γνώση καὶ νὰ στεριώσουν τὴ νέα βασιλεία τῶν Κωστάκηδων.

Οἱ «Ἀκτίνες Ν.» εἶναι ὅ,τι θέλετε, μὰ μόνο comedie δὲν εἶναι, ὅπως τὴ βάπτισε ὁ συγγραφέας τους. Ἀλήθεια, εἶναι πολὺ ἄτυχος ὁ καημένος κ. Ξενοπούλος. Δὲν εἶδατε πού καὶ τὴν «Πολυγαμία» βρέθηκε στὴ δύσκολη θέση νὰ τὴ βαπτίσῃ Κομωδία—Φάρσα;

Ὅτε ἡ δροσερότητα, ἡ φυσικότητα τοῦ διαλόγου πού χαρραχτρίζει ἄλλα ἔργα τοῦ ἴδιου συγγραφέα, βρίσκεται σ' ὁ νέο του. Λογοπαίγνια ἔνοστα καὶ πολυειπωμένα. Τὸ μόνο του προτέρημα εἶναι ὅ,τι ξέρει καλά τὴ σκηνὴ ἀφοῦ κατορθώνει μὲ δύο ἀερόλογες πράξεις νὰ κρατάει, ἔστω καὶ σὲ ληθαργώδη κατάστασι, τὸ κοινό.

Οἱ Ἀκτίνες Ν. τοῦ Κωστάκη πού μαγνητίζουν τὶς γυναῖκες, εἶναι οἱ ἴδιες ἀκτίνες πού μεταχειρίζεται ὁ κ. Ξενοπούλος : ὑποχωρητικότητες, ἐπιδειξιότητες, μελιγαλισμοί, ἐλεγειακοὶ τόνοι : «Ὡ τὸ Σεβαστὸν κοινὸν τῆς πρωτεύουσας, τὸ ἔργον μου ἐπειδὴ εἶναι ὑπέροχον θὰ ὑβριστεῖ ἀπὸ τὴν γνωστὴν κλίμακ...—γιὰ τίς πένες καὶ τοὺς θορύβους πού τὸν ἀναδεικνύουν μεγάλο θεατρομάρτυρα καί... συγγραφέα.

ΜΟΝΝΑ ΒΑΝΝΑ — ΜΑΡΙΟΣ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

Εἰν' οἱ βραδιές πού μᾶς δίδει τώρα ἡ Δα Μαρίκα Κοτοπούλη, δροσόλουστες μέσα στὸ κάμμα τῶν Ἐπιθεωρήσεων. Τὸ κοινό, ὅσο κι ἂν φωνάζουν, εἶδαμε μὲ χαρὰ μὲ πὼς παρακολουθεῖ τὶς φιλολογικὲς βραδιές ὅπως καὶ τὶς «Παναθηναϊκές». Λίγο κουράγιο καὶ κάποια αὐτοθυσία χρειάζεται. Ὅχι ὅλο «Παναθήναια», οὔτε ὅμως καὶ Ἠλέκτρης. Ἀνάλογη ἡ σοβαρὴ θεατρικὴ ἐργασία μὲ τὴν ἀλαφριά. Ἄν εἶχαμε ὅλο «Ἠλέκτρα», «Φλωρεντινὴ Τραγωδία», «Ἰφιγένεια ἐν Ταύροις», «Μόννα Βάννα» τὸν κόσμον δὲ θὰ τονε βλέπαμε σχεδὸν καθόλου στὸ θέατρο τῆς Ἀθῆνας Κοτοπούλη. Μὰ κι ἂν κλείναμε μιά θεατρικὴ σαζὸν μ' «Ἐπιθεώρηση», ὅπως πέρουσι—πάλι θὰ εἶταν ἀδικήμα, ἀφοῦ δὲ θὰ βλέπαμε τὴ μεγάλῃ μας τραγωδία, παρὰ μόνο δούλα καὶ τραγουδίστρα.

Ἡ Δα Κοτοπούλη ἀπόδειξε ἀκόμη γιὰ μιά φορὰ πὼς εἶναι ἀγνή τεχνίτρα. Ἐνας ἄρσενος ἔφηβος μὲ κορμοστασιᾶν Ὀλυμπισιαν, ὁ Μάριος Παλαιολόγος, αἰσθάνθηκε πὼς κάτι τὸν ἐσπρωχνε σ' ἀγκάλιασμα τῆς Τέχνης. Εἶτανε γεννημένος γιὰ τὸ θέατρο, ἐπάτησε τὸ πάγκο. Ὅχι μὲ κερδοσκοπικὲς βλέψεις, μὰ ἀπὸ ἱερὴν ἀγάπῃ στὴ σκηνή. Ξαναζωντανεῖ ἡ ἐποχὴ τοῦ Χρηστομάνου. Βρῆκε τὸ δάσκαλο πού τοῦπρεπε. Ἡ Δα Κοτοπούλη τὸν ὠδήγησε στὰ ἀνθοτόπια τῆς Τέχνης. Τοῦ μπιστεύθηκε στὰ χέρια ἓνα βαρυτίμητο φινιάχτο. Τὸ ρόλο τοῦ Πριγκιβάλλη. Κι ὁ Μάριος Παλαιολόγος προσπάθησε νὰ φανεῖ ὁ ἄξιος φρουρός. Ὁ ρόλος τοῦ ἔστεκε.

Πρωτόβγαλτος στὴ σκηνή! Τὴ ματιὰ δὲν τὴ ρίχνει φοβισμένη τριγύρω. Οἱ κινήσες του δὲν εἶναι πλαδαρές. Ἡ φωνὴ του δὲν εἶναι ραϊσμένη. Εἰν' ἡ φωνὴ τοῦ Πολεμάρχου, τοῦ Πριγκιβάλλη... Ἐἶνα κακὸ μόνάχα εἶχε, πού τὴ δεύτερη φορὰ πού ἔπαιξε τὸ εἶχε μετριάσει· δὲ χρωμάτι-